

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Posodobitev kurikularnega procesa na OŠ in GIMN

***Integracija nove perspektive vrednotenja
v načrtovanje in izvedbo učnega procesa***

dr. Sonja Sentočnik

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

ČEMU SPREMEMBE?

NEUSKLAJENOST OBSTOJEČE PRAKSE Z:

1. nacionalnimi strateškimi smernicami za razvoj izobraževanja in strateškimi smernicami EU
2. rezultati raziskav na področju učenja in poučevanja v zadnjih 30 letih
3. teoretičnim znanjem učiteljev

Kaj je “narobe” z obstoječo prakso?

Nekaj ugotovitev evalvacijskih študij in spremljav:

- Premajhna kakovost, trajnost in uporabnost pridobljenega znanja, poudarek na ‘pokrivanju vsebin’, nezmožnost transfera na življenjske situacije, premalo osmišljeno znanje;
- Pretiran poudarek na učitelju kot prenašalcu znanja; pretiran poudarek na ocenjevanju;
- Premajhen poudarek na razvijanju zmožnosti učencev za upravljanje učenja in reflektirano uporabo usvojenega znanja in veščin;
- Premajhen poudarek na razvoju spoznavno, moralno in družbenokritičnih učencev;
- Premajhen poudarek na razvoju motivacije za izobraževanje, premalo navezave na izkušnje učencev, premalo razvijanja ključnih kompetenc, pasivizacija učencev

NACIONALNE STRATEŠKE SMERNICE ZA RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA IN STRATEŠKE SMERNICE EU

- Nacionalne usmeritve: Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS (1995; 2011; Izhodišča kurikularne prenove, 1996; zakonodaja)
- Procesni cilji v prenovljenih učnih načrtih, didaktične smernice (preverjanje in ocenjevanje – samovrednotenje, vrstniško vrednotenje)
- Usmeritve EU (Evropski referenčni okvir, 2007; Evropa 2020)
 - ustvarjalnost, inovativnost, podjetnost;
 - medpredmetno povezovanje
 - umeščanje ključnih kompetenc, kompetenčni pristop
 - raznolike metode in oblike dela, uporaba IKT
 - kakovost, trajnost, uporabnost znanja – ne le zapomnitev, ampak razumevanje in transfer; kritično mišljenje

RAZISKAVE NA PODROČJU UČENJA

UČENJE:

1. **konstruktivno** - posameznik ga izgrajuje v interakciji z okoljem in viri iz okolja – velik pomen razvoju *procesnih* in *proceduralnih veščin!*, poteka *kumulativno* (na osnovi predznanja) in *pri vsakem posamezniku drugače*.
2. **samoregulirano** - poudarek na *procesu učenja*: učenci *organizirajo* svoje učenje, si *zastavljajo cilje* in *nadzorujejo*, ali jih uresničujejo, *vztrajajo* kljub oviram, so voljni *popravljati, izboljševati*, ...
3. **umeščeno v kontekst** – poteka v interakciji s socialnim, družbenim in kulturnim kontekstom in s sodelovanjem v njem
4. **sodelovalno** – za individualno grajenje znanja so potrebni odnosi, pogajanje, sodelovanje – prepletanje individualnih in skupinskih oblik spoznavanja;

POUČEVANJE:

1. osredinjeno na učenca - NE: kaj bom razložila, predstavila

AMPAK: kje učenec je – predznanje, miselni modeli, prepričanja; kam ga bom usmerjala – cilji in standardi; kako ga bom podpirala - metode in oblike; kako bomo vedeli, da jih uresničuje – načini in oblike preverjanja; kako bomo odpravljali težave – intervence v poučevanju, vrstniška podpora);

2. zagotavlja strukturirano učno okolje, ki daje prostor ustvarjalnosti, raziskovanju in učenčevi avtonomiji;

3. občutljivo za posameznika (upoštevanje individ. razlik, omogočanje prispevka posameznika, različen tempo usvajanja, zagotavljanje povratnih informacij po meri posameznika);

4. zagotavlja inkluzivnost in ima socialni značaj (dobro načrtovane oblike sodelovalnega učenja, povezava s skupnostjo, podpora vsem učencem in medsebojna podpora – sprotno odpravljanje vrzeli).

ZAKAJ NOVA *PERSPEKTIVA*?

Če uvajamo novosti s preživelimi vzorci razmišljanja (z *napačnimi prepričanji, kako je treba poučevati in česa so 'sposobni' učenci*), **naredimo več škode, kot koristi.**

– Primeri iz prakse ...

- Naši učitelji so na drugem mestu v Evropi po količini stalnega strokovnega usposabljanja, ki so ga deležni. Vendar pa novosti, ki jih teoretično poznajo, v praksi ne zaživijo - uvajajo se kot občasne obogatitve in pogosto celo napačno oz. brez razumevanja bistvenih ciljev novosti in s prežvelo predstavo o vlogi učitelja.

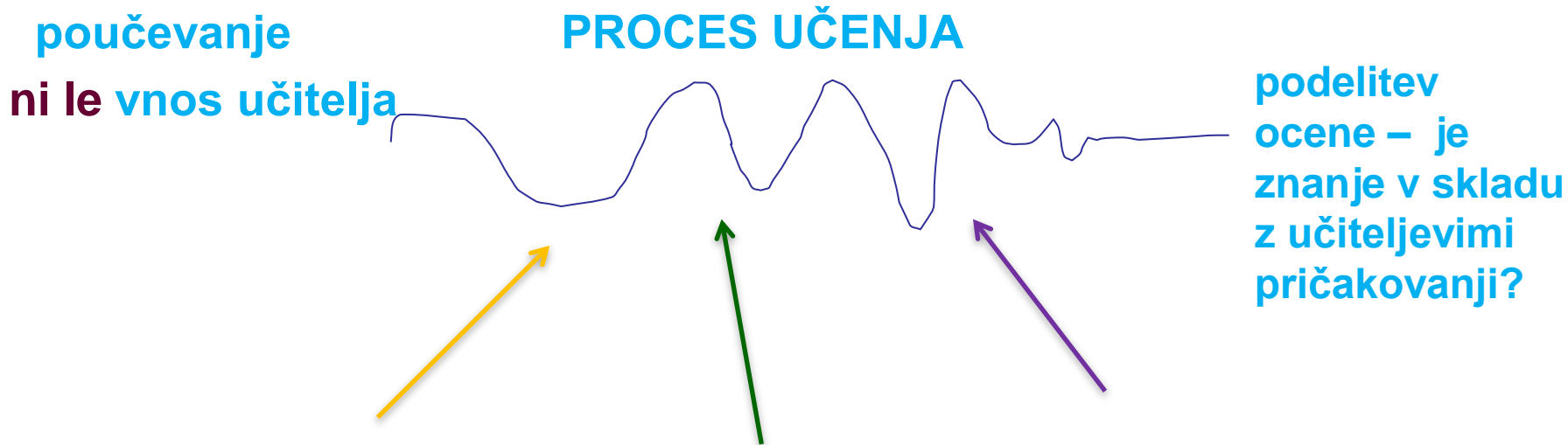
KAJ JE NOVA PERSPEKTIVA VREDNOTENJA

Odmik od osredotočenosti na vrednotenje v smislu selekcioniranja (ocenjevanja) **k vrednotenju, ki ima izobraževalno vlogo oz. ki podpira učenje (formativno preverjanje).**

Naši učitelji večinoma načrtno uporabljajo le sumativno preverjanje – ali so učenci pripravljani na test – s katerim preverjajo ‘objektivno preverljivo’ znanje. Sprotno pa preverjajo nenačrtno, večinoma z zastavljanjem vprašanj posameznim učencem med ‘jemanjem nove snovi’.

V našem prostoru imamo celo *prakso uporabe ocenjevanja v formativnem smislu* - kot motivacijo, da se bo učenec ‘prebudil’ in se začel učiti, ko dobi slabo oceno -, kar je zgrešeno.

Iz osredotočenosti na vnos in rezultat v osredotočenost na proces učenja

NAČRTEN, SISTEMATIČEN VPLIV

UČITELJ: zastavljanje vprašanj, usmerjanje k ponovnemu razmisleku, virom..., povratne informacije, intervence

UČENEC: samonadzor, popraviljanje, izboljševanje, samoregulacija, vrstniško preverjanje, prejem in podaja povratnih informacij, vrstniška razlaga

Cilji 'sprotnega' oz. formativnega preverjanja

- **Sprotno korigiranje učenja** (izboljševanje, poglobljanje razumevanja, usmerjanje k ciljem, k ponovnemu razmisleku, študiju, virom, vaji, ipd.)
- **Načrtovanje intervenc s strani učitelja** (drugačna razlaga, ponazoritev, ponovitev, preseganje vrzeli v znanju, ipd.)
- **Preprečevanje neuspeha in boljša kakovost znanja** (razumevanje, transfer, osmišljena uporaba znanja in veščin, medpredmetno povezovanje, izgraditev sistema)

Strategije formativnega vrednotenja

1. Seznanjanje učencev s cilji vnaprej

kaj natančno učitelj želi (je načrtoval), da se bodo naučili (cilji), kako dobro (standard), kaj bo štelo kot dokaz, da so zadovoljili cilje in standarde (oblike in načini preverjanja) ter kako se bo njihovo znanje vrednotilo – *različne vrste in ravni znanja!* (opisni kriteriji za 'izdelek').

2. Sprotno informiranju posameznika o njegovem napredku v relaciji do pričakovanj

uporaba opisnih kriterijev za povratne informacije o različnih vidikih znanja in veščin, spremljava posameznikovega napredka, načrtovanje UP vključuje načrtovanje dokazov

2. Opolnomočenje in aktiviranje učencev za nadzor nad svojim učenjem (organiziranje, samopreverjanje in samoregulacija)

3. Opolnomočenje in aktiviranje učencev za medsebojno podporo (vrstniško preverjanje).

Uresničevanje nove perspektive vrednotenja z integracijo, ne z dodajanjem!

1. Pri načrtovanju in izvedbi pouka je potrebno poskrbeti za ***usklajenost*** med **cilji, didaktičnimi pristopi ter preverjanjem in ocenjevanjem.**

Cilj: učenec razume..., kar izkaže z zmožnostjo utemeljevanja

PRIMER NEUSKLAJENOSTI:

Didaktični pristop: frontalna razlaga

Preverjanje: ustno spraševanje

Ocenjevanje: esej

PRIMER USKLAJENOSTI:

delo z viri, miselni vzorci, zapisovanje ključnih besed v podporo različnih perspektiv;

učni pogovor – debata 'pro et contra'

primerjalno kontrastivni esej

2. Načrtovati je potrebno ne le preverjanje za ugotavljanje, ali lahko ocenjujemo, ampak **preverjanje v podporo učenja. S sprotnim preverjanjem ugotavljamo:**

- **Načine usvajanja vsebin** (zmožnosti dela z viri, raziskovanja, sodelovalnega učenja, kritične presoje virov, branja z različnimi nameni, povzemanja, sklepanja, posploševanja, luščenja bistva,...)
- **Sposobnost organizacije učenja** (načrtovanje dela, izpolnjevanje obveznosti, vztrajanje,...)
- **Napredek v razvijanju ključnih kompetenc** (npr. v informacijsko-komunikacijski pismenosti, socialnih spretnostih, medkulturni ozaveščenosti in delovanju, ...)

Načini integracije formativnega preverjanja v učni proces

1. **Priprava opisnih kriterijev** – ozaveščanje o različnih vidikih znanja in veščin, npr. namesto, da si vsak predstavlja po svoje, kaj pomeni, da zna npr. učenec *raziskovati*, opredelimo, katere so ključne dimenzije raziskovanja, ki jih nato vsako dimenzijo posebej opišemo.

Nekaj primerov.

2. Vključevanje učencev v pripravo opisnih kriterijev

s pomočjo zastavljanja vprašanj: ozaveščanje o ciljih, zelo natančna opredelitev znanja in veščin, ki jih pričakujemo

3. Zagotavljanje povratnih informacij posameznemu učencu s pomočjo opisnih kriterijev

upoštevanje več vidikov znanja, ne le tistih, ki so najočitnejši; usmeritev v izboljševanje – nadalnje učenje

4. Vrstniško preverjanje s pomočjo opisnih kriterijev in primerjava podeljenih točk

večja kritičnost do svojega znanja in znanja sošolcev

5. Priprava avtentičnih nalog

odprti, življenjski problemi, odgovore je treba izgrajevati, ni se jih mogoče naučiti na pamet

6. Vodenje portfolia

zbiranje dokazil o napredku na določenem področju in zapis refleksij

Tudi s sumativnim preverjanjem in ocenjevanjem smo preverjali kompleksno znanje

- Primer gimnazije in ekonomske srednje šole, ki je spodbudila **priprave skupin dijakov na ocenjevanje pri matematiki** (samoorganizacija, iskanje pomoči po potrebi pri učitelju, nudenje medsebojne pomoči), **ocenjevanje poteka kot *razprava o problemu***, ki so ga skupine učencev raziskale. Ocenjujejo s pomočjo opisnih kriterijev, en učitelj zastavlja vprašanja po potrebi, drugi beleži, tudi dijaki spremljajo in beležijo ter prav tako podajo svojo oceno.

Dodana vrednost (oz. že kar nuja)

- Preverjajo in ocenjujejo se različne vrste znanja – ne le faktografsko, ampak tudi *proceduralno* in *konceptualno*.
- Začetki usvajanja in preverjanja *metakognitivnega znanja* - zapisi refleksij v portfolio, ozaveščanje o kakovosti lastnega znanja in znanja sošolcev.

**Prenovljena Bloomova taksonomija
izobraževalnih ciljev (2001)**

**Nova taksonomija Marzana s sodelavci
(2007)**

Hvala za pozornost!

sonja.sentocnik@gmail.com